

Rapport

PRO-EU STEM EN TIMMERMANS BEPAALDEN EP- VERKIEZINGEN

Nameting I&O Research

29 mei 2019

Pro-EU stem en Timmermans bepalend bij EP-verkiezingen Veel kiezersbewegingen in laatste dagen voor de verkiezingen

In de I&O-slotpeiling voor de Europese Parlementsverkiezingen – die liep tot 14 mei – zagen we dat de VVD en Forum voor Democratie elk 4 zetels zouden kunnen halen, het werden er 4 en 3. De PvdA ging echter met de overwinning aan de haal: de sociaaldemocraten werden met maar liefst 6 zetels de grootste partij, terwijl we er anderhalve week van te voren 3 peilden voor de PvdA.

Een nameting die we direct na verkiezingsdag uitvoerden toont dat onze peiling niet onnauwkeurig was, maar dat er in de laatste dagen voor 23 mei nog veel veranderde in de kiezersvoorkeuren. Deze verkiezingen gingen vooral over de EU zelf, waarbij de pro-EU stem, met Frans Timmermans als protagonist, de doorslag gaf.

Grootste deel kiezers gaf met stem steun aan EU

De verkiezingsuitslag van 23 mei laat zien dat kiezers vooral de pro-Europa-partijen hebben beloofd: PvdA, GroenLinks en VVD wonnen ten opzichte van 2014.

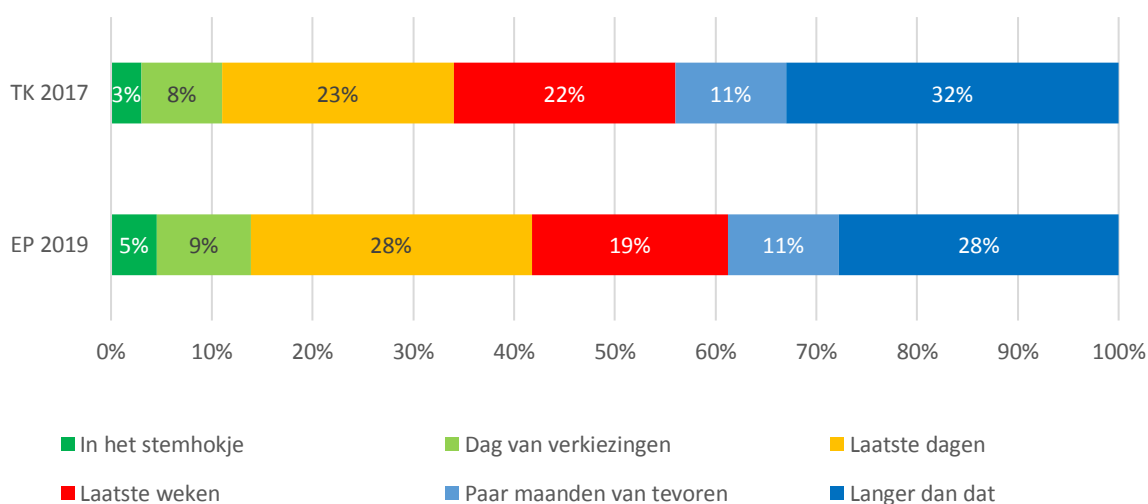
Van de Euro-sceptische partijen won alleen Forum voor Democratie, de partij haalde 11 procent van de stemmen. Kiezers die bij eerdere verkiezingen stemden op PVV of SP bleven veelal thuis of stemden op een andere partij. Samen haalden de Euro-sceptische partijen 18 procent van de stemmen, waarbij de 7 procent voor PVV en SP onvoldoende was voor een zetel in het Europees Parlement.

Veel kiezers besloten op het laatste moment

Bij deze Europese Parlementsverkiezingen besloot 42 procent van de kiezers in de laatste dagen voor verkiezingsdag op welke partij hij of zij zou gaan stemmen. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 was dat 34 procent. Vooral kiezers van D66 (50%), CDA (48%), PvdA (45%) en VVD (44%) bepaalden pas in de laatste dagen definitief welke partij hun stem kreeg.

Figuur 1

Wanneer hebt u besloten te stemmen op de partij waarop u heeft gestemd? Nameting TK 2017 en EP 2019

PvdA haalde stemmen weg bij GroenLinks, D66, SP, VVD en CDA

Van degenen die anderhalve week geleden een voorkeur uitspraken voor een partij, bleef gemiddeld 83 procent hierbij; 17 procent veranderde van voorkeur.

De PvdA profiteerde hier het meest van. De sociaaldemocraten snoepten de laatste tien dagen van bijna alle partijen wel iets af: het meest van D66, maar ook van GroenLinks, SP, VVD en zelfs PVV.

In de slotpeiling van 10-14 mei gaf bij de vraag 'waar gaat u op stemmen?' 21 procent aan het nog niet te weten. Van deze groep blijkt het hoogste percentage (21%) op de PvdA gestemd te hebben.

Ook in vergelijking met de Provinciale Statenverkiezingen van maart dit jaar won de PvdA van bijna alle partijen. Het meest haalde de PvdA stemmen weg bij SP, GroenLinks, D66, CDA en 50 Plus.

Andere grote winnaar – Forum voor Democratie – nam maar liefst 41% van de kiezers over die in maart bij de PS-verkiezingen nog op PVV stemden.

EP-verkiezingen gingen vooral over standpunt 'voor of tegen de Europese Unie'

Op de vraag 'Welke van onderwerpen speelden een belangrijke rol bij uw keuze voor deze partij?' antwoordde maar liefst 51 procent 'De Europese Unie zelf (voor of tegen EU)'. Vooral voor FvD- en D66-kiezers was het belangrijk een stem tegen of voor de EU te laten horen.

Daarna gingen deze verkiezingen vooral over immigratie & de vluchtelingenproblematiek en klimaatverandering & natuur (beide 41%).

EU en Timmermans belangrijke factor bij succes PvdA

Voor PvdA-kiezers gingen deze verkiezingen vooral over de EU zelf (53%) en over inkomensgelijkheid en armoede (45%). Relatief vaak noemden zij lijsttrekker Frans Timmermans als extra motivatie, bijvoorbeeld: 'Omdat ik de heer Timmermans graag als de opvolger van de heer Juncker zou zien'.

Meer informatie

- Peter Kanne, p.kanne@ioresearch.nl, 06-31943707

Verantwoording

Aan de I&O-slotpeiling – die liep van donderdag 9 tot en met dinsdagochtend 14 mei 2019 – deden 1.816 Nederlanders van 18 jaar en ouder mee.

I&O Research voerde van 24 tot 29 mei uit onder deelnemers aan deze slotpeiling. Op 29 mei hadden 1.237 respondenten de vragenlijst van de nameting ingevuld. Over deze 1.237 deelnemers gaat deze rapportage, veelal in vergelijking met de slotpeiling.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017.

*Overname uit deze publicatie is toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

1. Europese Parlementsverkiezingen

1.1 Slotpeiling en uitslag Europees Parlement

In de I&O-slotpeiling voor de Europese Parlementsverkiezingen – die liep tot 14 mei – zagen we dat VVD (15,5%) en Forum voor Democratie (12,9%) elk op 4 zetels konden komen¹. Het werden er 4 en 3. CDA en PvdA schatten we een week voor de verkiezingen op elk drie zetels. Met name de winst voor de PvdA zagen we toen nog niet aankomen: het werden er 6, met bijna 19 procent. Ook het forse verlies voor de PVV (3,5%, 0 zetels) voorzagen we niet.

Wat gebeurde er de laatste anderhalve week voor de verkiezingen? In paragraaf 1.2 en 1.3 laten we zien dat de kiezersvoorkeuren in die periode nog flink verschoven, vooral ten faveure van de PvdA. In tabel 1 zien we dat de verschillen tussen de uitslag en de nameting acceptabel zijn.

Tabel 1 Uitslag, slot- en nameting Europees parlementsverkiezingen

“Op welke partij gaat u (waarschijnlijk) stemmen bij de Europees Parlementsverkiezingen?”

Basis: zou zeker of waarschijnlijk gaan stemmen, exclusief 'weet niet' (n=1.091 / n=1.002)

	UITSLAG 2014		SLOTPEILING 14 MEI + UITSLAG PERCENTAGES			NA-METING	PEILING 14 MEI + UITSLAG ZETELS		
	EP 2014	EP2014	Peiling	Marges	Uitslag EP2019	Peiling	Peiling	Marges	Uitslag EP2019
	%	Zetels	14-5 (%)	Marge	23-5 (%)	29-5 (%)	14-5 (zetels)	Marge	23-5 (zetels)
PvdA	9,4	3	11,8	(9,9; 13,7)	18,9	17,9	3	(2 - 4)	6
VVD	12,0	3	15,5	(13,4; 17,6)	14,6	16,3	4	(3 - 5)	4
CDA	15,2	5	9,6	(7,9; 11,3)	12,1	10,4	3	(2 - 4)	4
GL	6,9	2	12,1	(10,2; 14,0)	10,9	11,3	3	(2 - 4)	3
FvD	0	0	12,9	(10,9; 14,9)	10,9	9,7	4	(3 - 5)	3
D66	15,5	4	7,1	(5,6; 8,6)	7,0	5,5	2	(1 - 3)	2
CU-SGP	7,7	2	6,6	(5,1; 8,1)	6,8	6,4	2	(1 - 3)	2
PvdD	4,2	1	3,5	(2,4; 4,6)	4,0	2,5	1	(0 - 2)	1
50 Plus	3,7	0	3,3	(2,2; 4,4)	3,9	5,1	1	(0 - 2)	1
PVV	13,3	4	8,5	(6,8; 10,2)	3,5	5,3	2	(1 - 3)	0
SP	9,6	2	4,7	(3,4; 6,0)	3,4	4,0	1	(0 - 2)	0
Overige	1,3	0	1,8	(1,7; 3,5)	3,6	4,1	0	(0 - 1)	0
TOTAAL		26					26		

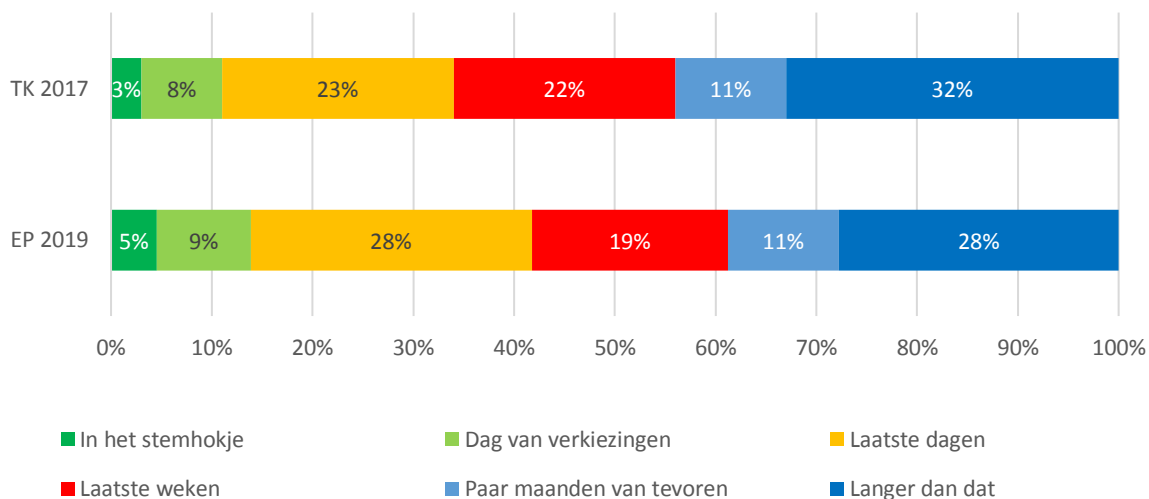
¹ Het onderzoek liep van donderdag 9 tot dinsdagochtend 14 mei, het lijsttrekkersdebat bij Nieuwsuur van maandag 13 mei, het aftreden van Buma (op 16 mei bekend gemaakt), het debat tussen de EP-lijsttrekkers en het debat tussen Rutte en Baudet (en de aanloop daar naartoe) moesten nog komen.

1.2 Veel kiezers besloten op het laatste moment

Bij deze Europese Parlementsverkiezingen besloot 42 procent van de kiezers in de laatste dagen op welke partij hij of zij zou gaan stemmen. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 was dat 34 procent.

Figuur 1

Wanneer hebt u besloten te stemmen op de partij waarop u heeft gestemd? Nameting TK 2017 en EP2019

Vooral kiezers van D66 (50% besloot het in de laatste dagen), CDA (48%), PvdA (45%) en VVD (44%) beslisten laat (de laatste dagen voor de verkiezingen of nog later) om op deze partijen te stemmen.

Tabel 2

Wanneer hebt u besloten te stemmen op de partij waarop u heeft gestemd? Naar stemgedrag EP2019

	Totaal	PvdA	VVD	CDA	GL	FvD	D66	CU-SGP
In het stembokje	5%	2%	5%	8%	2%	1%	8%	3%
Op de dag van de verkiezingen	9%	7%	12%	11%	14%	7%	7%	6%
De laatste dagen voor de verkiezingen	28%	36%	27%	29%	23%	15%	35%	17%
De laatste weken voor de verkiezingen	19%	26%	14%	21%	24%	24%	23%	15%
Een paar maanden van tevoren	11%	9%	7%	8%	15%	24%	4%	9%
Langer dan een paar maanden van tevoren	28%	21%	35%	23%	21%	28%	23%	50%
Cumulatief: Laatste dag of laatste dagen voor de verkiezingen	42%	45%	44%	48%	39%	24%	50%	27%

1.3 Vergelijking met voorgenomen stemgedrag 1,5 week eerder

Van degenen die anderhalve week geleden een voorkeur uitspraken voor een partij, bleef gemiddeld 83 procent hierbij; 17 procent veranderde van voorkeur.

Waar komt de winst van de PvdA vandaan? In tabel 3 zien we dat de PvdA van bijna alle partijen wel iets heeft afgesnoept in de laatste 1,5 week voor 23 mei. Het meest van D66 (15% van degenen die in de slotpeiling nog zei te gaan stemmen op D66, stemde – blijkens de nameting – uiteindelijk op de PvdA), maar ook van GroenLinks, SP, VVD en PVV.

Tabel 3

Op welke partij heeft u gestemd bij de Europese Parlementsverkiezingen van donderdag 23 mei 2019? (Nameting)
Naar voorgenomen stemgedrag EP2019 (slotpeiling 10-14 mei)²

	Uitslag	Nameting	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU-SGP	FvD
n=		1020	105	35	83	58	125	40	141	75	69
PvdA	18,9	17,9	5%	5%	3%	15%	6%	7%	90%	1%	
VVD	14,6	16,3	88%		2%	7%	1%		3%		8%
CDA	12,1	10,4	3%		82%	3%		3%	1%	6%	1%
GroenLinks	10,9	11,3	1%		3%	8%	81%	4%	1%		
Forum v Democratie	10,9	9,7	0%	17%				6%			80%
D66	7,0	5,5			3%	63%	2%		2%		
ChristenUnie-SGP	6,8	6,4	1%		6%					92%	
Partij vd Dieren	4,0	2,5					4%	4%	1%		
50 Plus	3,9	5,1	2%				1%	2%	2%		1%
PVV	3,5	5,3		78%							7%
SP	3,4	4,0					1%	74%	1%		1%
Volt Nederland		2,1%				5%	2%		1%	1%	
vandeRegio & Piratenpartij		0,9%									
Blanco/weet niet		2%									

Eén op vijf twijfelaars koos voor PvdA

In de slotpeiling van 10-14 mei gaf bij de vraag 'waar gaat u op stemmen?' 21 procent aan het nog niet te weten. Van deze groep blijkt eveneens 21 procent op de PvdA gestemd te hebben. Verder kregen VVD (13%), CDA (11%), 50 Plus (11%), en GroenLinks (11%) stemmen van de twijfelaars.

Als we de uitslag met de nameting vergelijken, kunnen we concluderen dat we met onze slotpeiling van 2 weken geleden niet fout zaten, maar dat een deel van de kiezers in de 1,5 week tussen de slotpeiling en verkiezingsdag van mening is veranderd of zijn mening heeft bepaald, vooral ten faveure van de PvdA. Immers: de 17,9 procent voor de PvdA wijkt slechts 1 procent af van de uitslag, dit valt binnen de marges. Ook voor de andere partijen zien we verschillen die binnen de marges vallen.

² Let op kleine n-getallen. Met name de uitkomsten voor PVV en SP hebben zeer ruime marges.

Vergelijking met Provinciale Statenverkiezingen

Winnaars

In vergelijking met de Provinciale Statenverkiezingen van maart dit jaar won de PvdA van bijna alle partijen (met uitzondering van VVD en Forum). Het meest haalde de PvdA stemmen weg bij GroenLinks (20%), SP (21%), 50 Plus (21%), D66 (17%) en het CDA (15%).

GroenLinks won vooral van SP (15% van de SP-stemmers stemde op GroenLinks), D66 (12%) en de PvdD (25%), maar verloor ook, vooral aan de PvdA (20%).

Ook de VVD won van D66 en verder van Forum.

Verliezers

D66 hield maar de helft van zijn stemmen uit maart over, de partij verloor aan de PvdA (17%), VVD (15%) en GroenLinks (12%).

Ook de PVV hield (ruim) de helft van haar PS-kiezers vast (dat wil zeggen, van degenen die opkwamen op 23 maart, de opkomst onder PVV-stemmers was laag). Een kwart van de SP-stemmers stapte over op Forum.

Ook SP-kiezers daagden vaak niet op; deden ze dit wel dan stemden ze voor de helft op de SP of op PvdA (21%) of GroenLinks (15%).

Tabel 4

Op welke partij heeft u gestemd bij de Europese Parlementsverkiezingen van donderdag 23 mei 2019?

Naar stemgedrag PS2019 (nameting 24-28 mei)³

	Uitslag	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU-SGP	FvD	Naamting
n=		105	35	83	58	125	40	141	75	69	1020
PvdA	18,9	5%	5%	3%	15%	6%	7%	90%	1%		17,9
VVD	14,6	88%		2%	7%	1%		3%		8%	16,3
CDA	12,1	3%		82%	3%		3%	1%	6%	1%	10,4
GroenLinks	10,9	1%		3%	8%	81%	4%	1%			11,3
Forum v Democratie	10,9	0%	17%				6%			80%	9,7
D66	7,0			3%	63%	2%		2%			5,5
ChristenUnie-SGP	6,8	1%		6%					92%		6,4
Partij voor de Dieren	4,0					4%	4%	1%			2,5
50 Plus	3,9	2%				1%	2%	2%		1%	5,1
PVV	3,5		78%							7%	5,3
SP	3,4					1%	74%	1%		1%	4,0
Volt Nederland					5%	2%		1%	1%		2,1%
Anders/Blanco/weet niet											2%

³ Let op kleine n-getallen. Met name de uitkomsten voor PVV en SP hebben zeer ruime marges.

Vergelijking met Tweede Kamerverkiezingen

In vergelijking met de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 won de PvdA 31 procent van de D66-stemmen van toen. Ook van de SP (24%), GroenLinks (18%), VVD (10%) en CDA (9%) werd een substantieel deel van de kiezers overgenomen.

Andere grote winnaar – Forum – nam maar liefst 41% van de PVV-kiezers over en won verder van VVD (9%), CDA (4%) en SP (4%).

GroenLinks won stemmen van D66 (12% van de 2017-D66-stemmers), verder van SP, PvdA, CDA en ChristenUnie. Maar GroenLinks raakte dus ook kiezers kwijt aan de PvdA. Per saldo verloor GroenLinks meer aan de PvdA dan dat ze er van won.

Tabel 5

Op welke partij heeft u gestemd bij de Europese Parlementsverkiezingen van donderdag 23 mei 2019?

Naar stemgedrag TK2017 (nameting 24-28 mei)⁴

	Nam eting	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	SGP
n=	1020	167	59	139	130	155	92	90	52	38
PvdA	18%	10%	2%	9%	31%	18%	24%	84%	2%	
VVD	16%	62%		5%	7%	1%				
GroenLinks	11%	0%		5%	12%	63%	7%	7%	5%	
CDA	10%	6%		58%	3%	1%	3%	2%	12%	2%
Forum voor Democratie	10%	9%	41%	5%	1%	2%	4%		2%	4%
D66	6%	1%		2%	34%	3%	1%			
ChristenUnie-SGP	6%	0%	2%	5%		0%			75%	88%
PVV	5%	1%	49%	1%			2%			3%
50 Plus	5%	5%	6%	5%	4%	1%	9%		2%	
SP	4%			1%	2%	2%	44%			
Partij voor de Dieren	3%	3%		2%	2%	6%	2%	1%		
Volt Nederland	2%	1%		2%	3%	1%	2%	5%	3%	
vandeRegio & Piratenpartij	1%									
JEZUS LEEFT	0%									2%
DENK										
De Groenen	0%	1%				1%				
Blanco	1%	1%		2%	1%					
Weet ik niet meer	1%				1%		1%			

⁴ Let op kleine n-getallen. Met name de uitkomsten voor PVV en SP hebben zeer ruime marges.

1.5 De EP-verkiezingen gingen vooral over de EU zelf

Normen & waarden, immigratie & de vluchtelingenproblematiek en klimaatverandering & natuur bleken voor kiezers de belangrijkste onderwerpen anderhalve week voorafgaand aan de EP-verkiezingen. In de nameting hebben we deze vraag opnieuw voorgelegd, maar nu hebben we het antwoord 'De Europese Unie zelf (voor of tegen EU)' toegevoegd, aangezien het daar – opvallend genoeg – in de campagnes en debatten toch steeds weer over ging. Dit blijkt inderdaad voor de helft (51%) van de kiezers een rol te hebben gespeeld bij de keuze voor een partij. Vooral voor FvD- en D66-kiezers was het belangrijk een stem tegen of voor de EU te laten horen. Daarna gingen deze verkiezingen voor kiezers vooral over immigratie & de vluchtelingenproblematiek en klimaatverandering & natuur

PvdA-kiezers wiken niet sterk van het gemiddelde af, al ging het voor hen veel minder over immigratie, terrorisme en misdaad en meer dan gemiddeld over inkomensgelijkheid. Relatief vaak (17%) noemden zij 'iets anders', waar vooral lijsttrekker Frans Timmermans wordt genoemd, bijvoorbeeld: 'Omdat ik de heer Timmermans graag als de opvolger van de heer Juncker zou zien'.

Tabel 6

Welke van onderstaande onderwerpen spelen een belangrijke rol bij uw keuze voor deze partij? (naar voorgenomen stemgedrag bij de EP-verkiezingen van mei 2019)

	Totaal Slotpeiling	Totaal Nameting	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU-SGP	PvdD	50 Plus	FvD
n=	1.091	1.002	132	34	112	58	141	47	222	89	24	39	75
De Europese Unie zelf (voor of tegen EU)		51%	58%	59%	42%	78%	46%	37%	53%	38%	7%	24%	72%
Immigratie / vluchtelingenproblematiek	43%	41%	42%	95%	48%	23%	38%	27%	28%	28%	9%	36%	79%
Klimaatverandering / natuur	42%	41%	25%	15%	29%	55%	87%	41%	42%	28%	92%	31%	28%
Normen en waarden	46%	37%	33%	48%	64%	33%	25%	35%	26%	70%	31%	49%	27%
Bestrijding van terrorisme en misdaad	29%	27%	46%	62%	34%	9%	5%	18%	17%	12%	0%	35%	43%
Internationale veiligheid (spanningen tussen landen, internationale conflicten)	26%	26%	40%	13%	34%	24%	8%	20%	31%	16%	2%	33%	24%
Inkomensongelijkheid en armoede	34%	24%	3%	19%	21%	7%	37%	83%	45%	21%	9%	10%	16%
Economisch beleid / handel met landen buiten de EU	27%	24%	56%	13%	24%	22%	19%	14%	19%	10%	14%	7%	22%
Inspraak en democratie	29%	22%	18%	23%	25%	22%	13%	39%	23%	14%	13%	9%	29%
Beschermen rechtsspraak / mensenrechten	25%	18%	15%	10%	20%	20%	23%	30%	23%	19%	8%	22%	10%
Arbeidsmarkt, bestrijden werkloosheid	24%	18%	23%	10%	14%	11%	12%	53%	27%	15%	3%	7%	17%
Energie	20%	15%	11%	4%	18%	13%	37%	15%	8%	15%	28%	8%	16%
Onderwijs	27%	14%	8%	4%	20%	30%	18%	14%	11%	18%	8%	20%	6%
Humanitaire hulp / ontwikkelingshulp	14%	12%	1%	18%	11%	11%	21%	20%	14%	26%	6%	7%	5%
Landbouw	11%	11%	6%	0%	28%	7%	19%	9%	3%	14%	49%	24%	4%
Woningmarkt, stijgende huizenprijzen, huren	19%	10%	5%	6%	9%	3%	12%	31%	10%	13%	2%	22%	3%
Persvrijheid, tegengaan fake news	15%	10%	12%	7%	11%	4%	15%	25%	11%	2%	3%	8%	7%
Anders	7%	11%	8%	0%	6%	11%	2%	4%	17%	10%	37%	21%	8%

VVD-kiezers lieten bij hun stem op de VVD vooral het Europese economische beleid meewegen, evenals de bestrijding van terrorisme en misdaad en de internationale veiligheid.

CDA-kiezers vinden normen en waarden bovengemiddeld belangrijk, gevolgd door immigratie. Landbouw – voor de meeste kiezers niet zo belangrijk – is dat wel voor de CDA-kiezer.

Voor **FvD-kiezers** was de problematiek rondom immigratie en vluchtelingen – naast de EU zelf – het belangrijkste, gevolgd door terrorisme en misdaad.

GroenLinks-kiezers lieten zich met name leiden door klimaatverandering en natuur, gevolgd door de EU zelf.

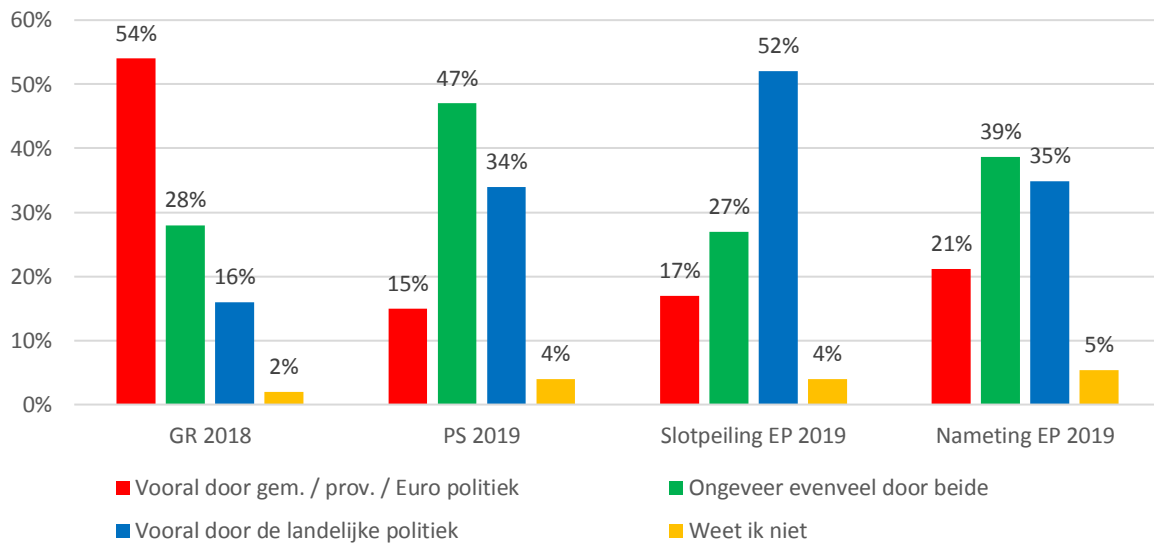
1.6 Uiteindelijk gingen kiezers toch iets meer af op Europese politiek

In de slotpeiling zagen we dat kiezers – veel meer dan bij gemeenteraads- en Provinciale Statenverkiezingen – bij de EP-verkiezingen afgingen op de nationale politiek bij het bepalen van een keuze voor een politieke partij: maar liefst 52 procent keek 2 weken geleden nog vooral naar de landelijke politiek.

Uit de nameting blijkt dat dat enigszins is bijgetrokken. Nu zegt nog 35 procent vooral is afgegaan op de landelijke politiek en 21 procent vooral op de Europese politiek.

Figuur 2

Wordt uw keuze voor een partij bij deze verkiezingen vooral bepaald door wat u van deze partij ziet in de gemeentelijke/ provinciale / Europese politiek of door wat u van deze partij ziet in de landelijke politiek? (Gemeenteraadsverkiezingen 2018, Provinciale Staten 2019 en Europese Parlementsverkiezingen 2019)

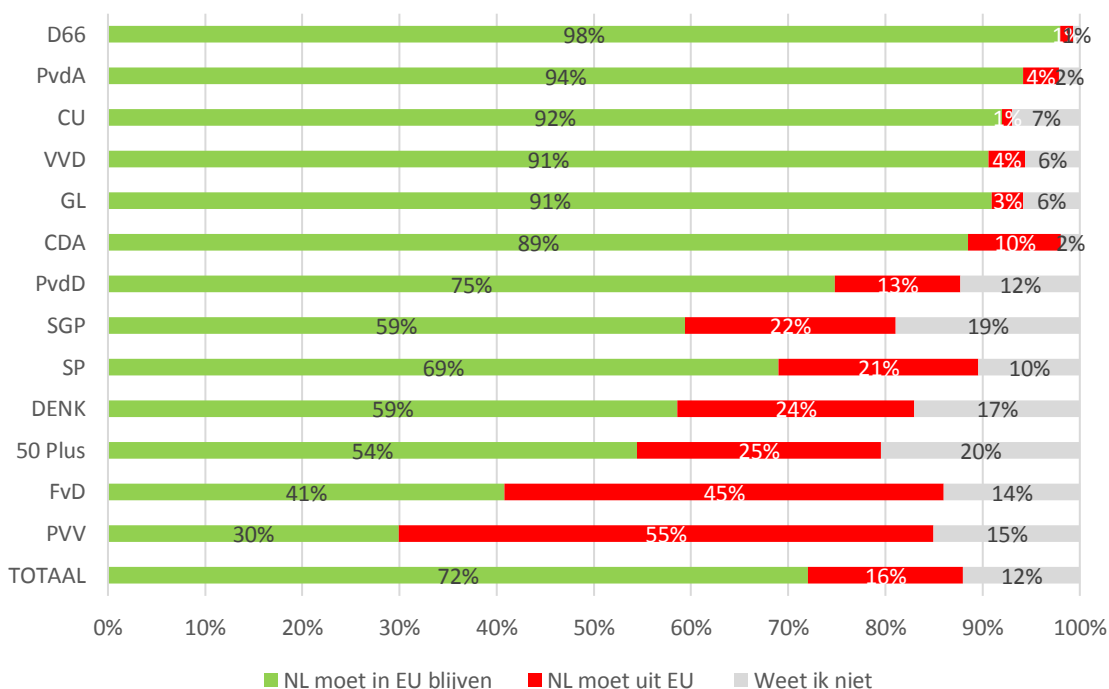
1.7 Partijen met pro-EU kiezers wonnen

Uit het onderzoek dat we in april uitvoerden⁵ bleek dat van degenen die zouden gaan stemmen bij een referendum over de vraag "moet Nederland lid moet blijven van de Europese Unie?" 72 procent zou stemmen voor 'lid blijven'. Als we nu kijken naar de verkiezingsuitslag op 23 mei, dan zien we dat de partijen die hebben gewonnen (PvdA, VVD, GroenLinks) kiezers hebben die duidelijk pro-EU zijn.

Kiezers van partijen die sceptisch staan tegenover de EU (PVV, SP) bleven veelal thuis of stemden op een andere partij. Een substantieel deel van de kiezers van Forum voor Democratie is ook Euro-sceptisch, de partij haalde 11 procent van de stemmen. Samen haalden de Euro-sceptische partijen 18 procent van de stemmen, waarbij de 7 procent voor PVV en SP niet voldoende was voor zetels voor deze partijen.

Figuur 3

Stel dat u bij een referendum zou gaan stemmen over de vraag of Nederland lid moet blijven van de Europese Unie (EU). Zou u dan stemmen voor "in de EU blijven" of "uit de EU vertrekken"? (Naar voorgenomen stemgedrag bij TK-verkiezingen). (April 2019)

⁵ "Nederlandse kiezer ziet rol voor EU bij grote vraagstukken van deze tijd"

<https://ioresearch.nl/Home/Nieuws/userid/14/nederlandse-kiezer-ziet-rol-voor-eu-bij-grote-vraagstukken-van-deze-tijd#.XO6MLCzaUk>

2. Onderzoeksverantwoording

I&O Research voerde een nameting uit over het stemgedrag bij de Europese Parlementsverkiezingen onder de leden van het I&O Research Panel. Op 29 mei hadden ruim 12.000 leden de vragenlijst ingevuld. Aan de I&O-slotpeiling – die liep van donderdag 9 tot en met dinsdagochtend 14 mei 2019 – deden 1.816 Nederlanders van 18 jaar en ouder mee. Hiervan hadden 1.237 respondenten op 29 mei de vragenlijst van de nameting ingevuld.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een uitkomst van 50 procent is er sprake van een marge van plus of min 3 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2017).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.